

## Витоки артифікації архітектурного та міського середовища в культурі формування штучного оточення

Валентина Праслова, доцент, кандидат архітектури, доцент каф. <sup>1</sup> (ORCID: 0000-0002-9342-6996)

<sup>1</sup> Київський національний університет будівництва і архітектури, 03037, м. Київ, проспект Повітряних Сил, 31, Україна

### АНОТАЦІЯ

Витоки художнього проєктування, які спонукають до розвитку артифікації середовища, можна простежити через зміни відношення до форми окремих виробів та об'єктів як архітектурного, так і міського середовища. Наразі, в художньому проєктуванні форма виробу і взаємодія зі структурою оточення видозмінюється під потреби людини. Однак це було не завжди, в контексті промислового періоду форма виробу піддавалась стандартизації, що призводило до втрати унікальності. Це підтверджує аналіз досвіду практичної проєктної діяльності кінця XIX століття, який виявив тенденцію створення виробів предметного дизайну, ізольованих від просторового середовища. Рух «Мистецтво та ремесла», стиль «Студія», компанія «Морріс, Маршал, Фолкнер та компанія», засновані Уільямом Моррісом, пропитували ідею повернення до майстерності та цілісного підходу організації середовища. Це дозволило створити гармонійне оточення, в якому форма, функція та естетика співіснували узгоджено та підкреслювало значення інтеграції форми виробу в загальне архітектурне та міське середовище.

*Ключові слова:* артифікація, художнє проєктування, архітектурне та міське середовище, Уільям Морріс.

### 1. ВСТУП

Сьогодні спостерігається розвиток гуманного та культурного художнього підходу до організації архітектурного й міського середовища. Цей підхід передбачає процес артифікації, тобто надання об'єктам у просторі мистецьких характеристик або інтеграції публічного мистецтва у формі матеріальних чи перформативних об'єктів. Артифікація включає різні дисципліни, такі як архітектура, дизайн інтер'єру, графічний та продуктивний дизайн, і має на меті створення естетичного та емоційно сприятливого середовища, орієнтованого на людину.

### 2. МЕТА

Проаналізувати історію становлення художнього проєктування та визначити витоки артифікації архітектурного та міського середовища.

### 3. РУХ «МИСТЕЦТВО ТА РЕМЕСЛА», ЗАСНОВАНИЙ У. МОРРИСОМ

Головна ідея руху «Мистецтво та ремесла» полягала в тому, що дизайн середовища та виробництво предметів мають бути тісно пов'язані і виконуватись одними і тими ж майстрами. Це передбачало повернення до ручної праці та поєднання мистецтва з ремеслом. У русі брали участь дві групи: молоді архітектори з «Гільдії діячів мистецтва» та члени «Групи п'ятнадцяти». Вони прагнули відродити значення професійної ремісничої праці, яке поступово втрачалося через розвиток механізації виробництва. Цей підхід став важливим етапом у розвитку художнього проєктування, акцентуючи увагу на цілісності простору, майстерності та ручній праці [1, 2].

### 4. ТЕОРЕТИЧНІ НАРОБКИ УІЛЬЯМА МОРРИСА.

Морріс відомий як видавець і дизайнер, який розширив вплив мистецтва на різні сфери. Він заснував журнал «Студія», що став важливим виданням у галузі мистецтва та

дизайну. Одним із його найзначніших внесків було введення поняття «Новий англійський стиль» або стиль «Студія». Це концепція, яка підкреслювала важливість ручної праці, відмову від масового виробництва та інтеграцію мистецтва в повсякденне життя. Морріс прагнув використовувати мистецтво для створення краси в повсякденних предметах.

Ідеї Вільяма Морріса щодо «краси та зручності» стали ключовими для розвитку художнього проєктування і значно вплинули на митців. Він стверджував: «Не тримайте в своїх будинках речі, які ви не вважаєте корисними або прекрасними», підкреслюючи, що предмети повинні мати не лише практичну цінність, але й приносити красу та радість у життя людей. Морріс наголошував на важливості зв'язку дизайну з історією, культурою та самобутністю, а також бачив у ньому засіб творчого самовираження та політичного впливу.

Ідеї Вільяма Морріса стали важливими для формування концепції художнього проєктування, яка акцентувала увагу на естетиці, майстерності та культурному контексті. Вони надихали художників і дизайнерів розглядати предмети не лише як засоби для задоволення практичних потреб, а й як важливі елементи культурного середовища, що сприяють самовираженню та підтримці культурної самобутності. У своїх працях Морріс прагнув поєднати красу та функціональність, створюючи предмети, які були не лише естетично привабливими, але й емоційно значущими у використанні. Він бачив дизайн як засіб вираження ідей, цінностей і політичних поглядів, надаючи йому глибокого суспільного значення (рис. 1.) [3, 4].

### 5. ПРАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УІЛЬЯМА МОРРИСА

У 1861 році Вільям Морріс спроектував відомий Червоний будинок, який став його власним житлом і втіленням стилю «Студія». Цей будинок відображав майстерність ручної праці та авторські естетичні принципи Морріса. Разом із шістьма друзями він заснував компанію «Морріс, Маршал, Фолкнер та компанія», яка прагнула переосмислити виробництво, повернувши його до ручної роботи, відмовитися від масового виробництва та інтегрувати мистецтво в повсякденне життя. Ці ініціативи заклали основу для зростання інтересу до ручної праці, витонченого дизайну та використання мистецтва в

повсякденності. Вплив Морріса поширився на Європу та Сполучені Штати, сприяючи подальшому розвитку ремесел, мистецтва та архітектури. Їх спільна місія полягала в поверненні краси, якості та мистецтва в повсякденне життя людей.

У компанії «Морріс, Маршал, Фолкнер та компанія» активно експериментували з ручною роботою в різних галузях дизайну. Вони використовували натуральні матеріали і досліджували рецептури фарб, щоб створювати якісні та естетично привабливі продукти. Компанія займалася відновленням методів ручного друку на тканинах та шпалерах, експериментуючи з різними техніками та матеріалами для створення високоякісних і витончених виробів. Ручне ткацтво застосовувалось для виготовлення вовняних і шовкових тканин, а також художніх gobеленів, де висока майстерність ремісників була особливо важливою. Завдяки своїм продуктам для домашнього інтер'єру, компанія швидко здобула популярність і шану серед поціновувачів індивідуальних речей. Вони приділяли особливу увагу деталям, використанню природних матеріалів та витонченості у своїх виробках. Ручна праця і застосування традиційних методів виробництва сприяли популяризації ручної роботи та естетичних цінностей у дизайні (Рис. 1.). [5, 6]

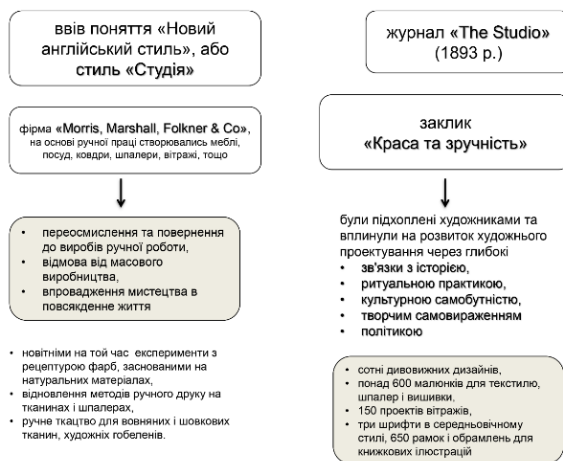


Рисунок 1. Теоретичні та практичні нароби Уільяма Морріса [4].

Принципи та внесок Вільяма Морріса у розвиток дизайну спонукають нас досліджувати і цінувати його спадщину, а також донесення краси через ручну працю та творчість. Протягом свого творчого життя Морріс створив сотні дивовижних дизайнів, включаючи понад 600 малюнків для текстилю, шпалер і вишивки, 150 проєктів вітражів, три шрифти в середньовічному стилі, а також понад 650 рамок і обрамлень для книжкових ілюстрацій. [4, 7]

## 6. ВИСНОВОК

Критика промислового непотребу та підтримка природи і емоційного зв'язку були характерними рисами творчості Вільяма Морріса. Його погляди вплинули на розвиток емоційного художнього проєктування, акцентуючи увагу на

значенні краси, яка викликає приємні спогади і збагачує життя людей. Морріс закликав повернутися до ремісничого підходу та відмовитися від масового виробництва з імітацією ручного декору, що стало утопічною спробою зупинити технічний прогрес і знищити машинне виробництво. Хоча його підхід не був новим, оскільки він виключав техніку зі створення предметного світу, його зусилля допомогли виявити потребу в іншому підході до створення архітектурного та міського середовища, а також усвідомити проблему занепаду художньої культури в період промислової революції. Таким чином, теоретичні та практичні надбання Морріса можна вважати одними з витоків артифікації архітектурного та міського середовища в культурі формування штучного оточення.

## Список літератури

- [1] Дизайн жизни Уильяма Морриса: искусства, ремесла и увлечения, 2018. Arthive.uk – Режим доступу: [https://arthive.com/uk/publications/3722~Dizajn\\_zhizni\\_Uil\\_jama\\_Morrisa\\_iskusstva\\_remesla\\_i\\_uvlechenija](https://arthive.com/uk/publications/3722~Dizajn_zhizni_Uil_jama_Morrisa_iskusstva_remesla_i_uvlechenija) (дата звернення: 1 вересня 2024).
- [2] Праслова В. О. Історія становлення художнього проектування. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2012. № 29. С. 126–130.
- [3] Праслова В. О. Художнє проектування архітектурного середовища : конспект лекцій. Київ, 2012. 31 с.
- [4] Праслова В. О. Історія становлення та сучасні тенденції, теоретичні та методологічні основи художнього проектування. *Художнє проектування архітектурного та міського середовища* : навч. посіб. Київ, 2024. С. 220.
- [5] Уильям Моррис. Artchive.uk. URL: <https://arthive.com/uk/williammorris> (дата звернення: 12 червня 2024).
- [6] Morris W. News from Nowhere and Other Writings. London. Penguin Classics, 1993. 480 p.
- [7] Praslova V. O. Techniques for implementing form and color in the artistic design of architectural and urban environment. *Вісник одеської державної академії будівництва та архітектури*. 2020. № 81. С. 26–32.